

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2011. október 20.

FILOZÓFIA

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM**

Általános útmutató

Az *A vizsgarész* megoldásaként csak a *Javítási-értékelési útmutató*ban megadott vagy azzal tartalmilag megegyező válasz fogadható el.

A *B vizsgarész* (*Szövegértelmezés, reflektálás*) megoldási javaslataiban a lényegi tartalmi elemek, problémák és fogalmak vannak kiemelve. A feladatok megoldásaként minden tartalmilag megfelelő válasz elfogadható.

Mivel napjaink filozófiai gondolkodásában különböző megközelítések és beszédmódok léteznek egymás mellett, a *B vizsgarész* feladatai megoldásának értékelésénél nem részesíthető előnyben egyetlen beszédmód sem.

Az idegen szavak helyesírásában megjelenő hibákat ne vegyük figyelembe. (Ez azonban nem vonatkozik a filozófusok nevének helyes leírására.)

Az írásbeli vizsgán összesen 100 pont szerezhető. Az értékelés során csak egész pontszám adható.

Javítási-értékelési útmutató

A vizsgarész (30 pont)

1. **Összesen 5 pont** (részfeladatonként 1-1 pont)

A) Kant

B)

Mit lehet tudnom?	c
Mit kell tennem?	d
Mit szabad remélnem?	a
Mi az ember?	b

2. **Összesen 5 pont** (részfeladatonként 1-1 pont)

- a) Szókratész
- b) Kant
- c) Aquinói Szent Tamás
- d) Sartre
- e) Arisztotelész

3. **Összesen 5 pont** (fogalmanként 1-1 pont)

- a) zoón politikon
- b) induktív
- c) racionalizmus
- d) a posteriori
- e) areté

4. **Összesen 10 pont** (állításanként 1-1 pont)

A) *A lét problémájára* vonatkozó állítások:

- a) Hamis
- b) Hamis
- c) Igaz
- d) Hamis
- e) Igaz

B) *A megismerhetőség, igazság, bizonyosság problémájára* vonatkozó állítások:

- f) Igaz
- g) Igaz
- h) Igaz
- i) Hamis
- j) Hamis

5. **Összesen 5 pont** (részfeladatonként 1-1 pont)

A polgári állapot jellemzői: b, e, f, h, i

B vizsgarész

Szövegértelmezés, reflektálás

(feladatonként 35 pont, két feladat megoldását várjuk, így az elérhető pontszám: 70 pont)

Összefoglaló táblázat az értékelési szempontokról:

Szempontok	Pontszám
Problémaérzékenység	10
Szövegértelmezési készség	10
Filozófiatörténeti tájékozottság	4
Argumentáció	7
Nyelvi megformálás	4
Összesen	35

A táblázatban szereplő szempontokról:

A *problémaérzékenység* a probléma felismerését és az arra való reflektálást jelenti, a *szövegértelmezés* a gondolatmenet logikájának felismerésére és a lényegi tartalmak kiemelésére vonatkozik (a reflexiónak itt is helye lehet), az *argumentáció* és a *filozófiatörténeti tájékozottság* szorosan kapcsolódik minden szempontoz, a kifejtés minden fázisában megjelenhetnek. Különösen fontos szempont az argumentáció minősége a reflektálás esetében.

A *nyelvi megformálás* esetében alapvető elvárás, hogy a vizsgázó által alkotott írásmű szöveg legyen!

Reflektálás:

A szövegekben megjelenő filozófiai kérdésekre és problémákra való reflektálás elbírálásánál ne a vélemény tartalmát, hanem elsősorban az érvelés minőségét, a kifejtés nyelvi színvonalát értékeljük. Azon túl, hogy a vizsgázó határozottan állást foglal, és érvekkel támasztja alá mondanóját, értékeljük azt is, ha képes a mához kapcsolni a problémát.

Értékelhető tartalmi elemek

1. Milyen megközelítésekben vizsgálja Platón a jó és a szép problémáját?

Metafizikai/lételeméleti és ismeretelméleti megközelítésben: Platón ideatana szerint két világ létezik: 1) az ideák világában – maga a szép, maga a jó (a szép, a jó ideái és a többi idea), 2) az egyedi létezők világában – a sok szép, a sok jó és a többi dolog/jelenség. A fizikai világ dolgai részesednek az ideákból, így nyerik el létezésüket. Az ideák örök, változatlan és tökéletes létezők, a belőlük részesedő egyedi létezők változnak, folytonosan keletkeznek, pusztulnak, nincs igazi létük, kevésbé tökéletesek. A dolog lényege és az egyedi dolog elválík egymástól. Az ideák világa ésszel fogható fel, a fizikai létezők világa érzékelhető (látható, hallható). A Nap világítja át az egész világot, megismerhetőséget, keletkezést és változást biztosít a láthatónak. Megemlíthetőek Platón metaforikus képei – a *Barlang-* és a *Naphasonlat:* az igazság, a jó és a világosság/Nap összefüggéséről.

2. „Nem lehet kellemesen élni anélkül, hogy megfontoltan, becsületesen és igazságosan éljünk.” Értelmezze az epikureusok felfogását a boldog életről!

*Az epikureizmus irányzata / az epikureusok / Epikurosz és barátai a legfőbb jót a test fájdalomtól, a lélek zavaroktól mentes állapotában (ataraxia) jelölték meg. Epikurosz Menoikeuszhoz írott levelében kiemeli annak fontosságát, hogy az ember különbséget tudjon tenni a hiábavaló és a természetes vágyai között. A boldogság (eudaimonia) a természetes vágyak kielégítését megvalósító cselekedetek révén érhető el. Az ellenfelei kritikájára válaszolva értelmezi „az élet célja a gyönyör” – elvet (gör. *hédoné* ’gyönyör’), amely nem a féktelen szenvedélyek, kicsapongások, élvezetek között leélt életet (hedonizmus) jelenti, hanem azt, hogy „testünk mentes legyen a fájdalomtól, lelkünk pedig a zavaroktól”. Az antikvitásban uralkodó felfogás, mely szerint összefüggés van az okosság (a jó ismerete és alkalmazása egyedi döntési helyzetekben), az erények gyakorlása és a boldog élet között, itt is megfogalmazódik.*

3. Értelmezze Nietzsche megadott szövegrészletének és gondolatrendszerének kontextusában az Isten halott-kijelentést!

Zarathustra mint történeti személyiség, perzsa vallásalapító különbözik a Nietzsche művében tanítóként megjelenő Zarathustrától, aki harmincévesen vonul el a hegyekbe elmélkedni, és tízévi magány után tér vissza az emberekhez. A visszatérése előtti elmélkedéseiben megjelenik a Nap „világolása” és a saját „alászállása” közötti párhuzam. Metaforikus képek találhatók a tudás átadásáról – „Mivé lenne a boldogságod, ha nem volna, akinek világolj.”; „Torkig vagyok immár bölcsességemmel, akár a méh, szükségem van kézre, mely érte nyúl.” A hegyről leereszkedve, az erdőben találkozik egy aggastyánnal, aki észreveszi, hogy Zarathustra megváltozott, tiszta a tekintete, tűz lobog benne. Kettejük viszonya az emberekhez és Istenhez eltérő: az aggastyán megveti az embereket, Istent szereti, az ajándékozást a megalázkodó embereknek való alamizna-adásnak tekinti, vele ellentétben Zarathustra szereti az embereket, ajándékot akar vinni nekik, meg akarja osztani velük elmélkedéseinek a gyümölcsét. A szent férfiú figyelmezteti ennek veszélyeire (az „alábukás” kifejezés arra utal, hogy maga is tisztában van a veszélyekkel). A remetével való találkozás után hangzik el: „Ez a szent életű aggastyán itt a vadonban még nem is hallott róla, hogy *Isten halott!*” – tehát az emberen a sor.

Nietzsche gondolatrendszerében az *Isten halott-gondolat* összekapcsolódik a kereszténység kritikájával (bírálja a földi létet háttérbe szorító, a gyengeségből erényt kovácsoló képmutató magatartást, a „részvétmorált”, az aszketikus emberfelfogást), minden eddigi érték átértékelésére, a földi élet igenlésére, az értékalkotó emberfeletti ember / embert felülmúló ember / emberibb ember (Übermensch) megvalósítására való felszólítással. Isten „halálával” a világ középpont nélkülivé válik, az ember felszabadul a kiüresedett, a kívülről kapott értékek, az erkölcsi korlátok alól, ugyanakkor megnyílik a lehetősége arra, hogy maga váljon értékalkotóvá, és az evilági értékekre mondjon igent.